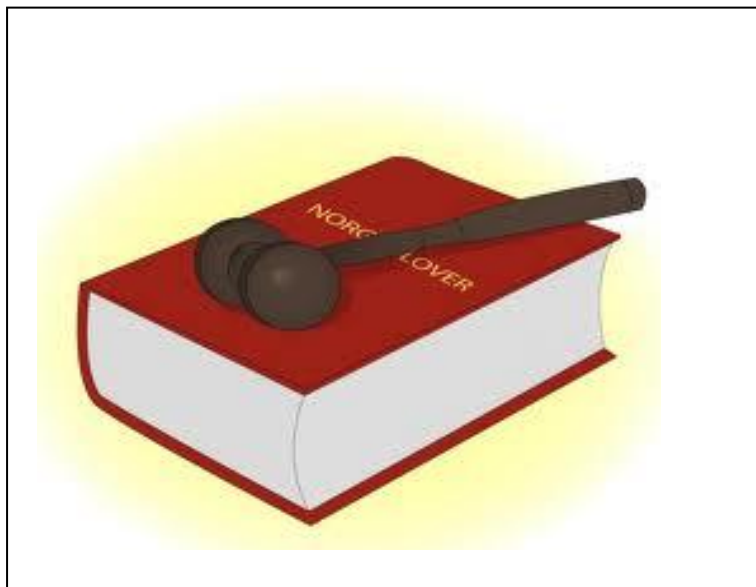

Forvaltningsrevisjon i Holtålen kommune

Oppfølging og etterlevelse av energi- og klimaplanen

Kommunens energi- og klimaplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Formålet med denne undersøkelsen er å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som ligger i planen.

INNHold

1	INNLEDNING.....	2
1.1	Bakgrunn.....	2
1.2	Forvaltningsrevisjon.....	2
1.3	Bærekraftig utvikling.....	2
1.4	Energi- og klimaplan for Holtålen kommune.....	4
2	FORMÅL, PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNING.....	7
2.1	Formål.....	7
2.2	Problemstillinger.....	7
2.3	Avgrensning.....	8
3.	METODE.....	8
4.	REVISJONSKRITERIER.....	8
5.	PROBLEMSTILLING 1.....	9
	Har Holtålen kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i energi- og klimaplanen?.....	9
5.1	Revisjonskriterier.....	9
5.2	Faktadel.....	9
5.3	Revisjonens vurderinger.....	12
5.4	Revisjonens konklusjon.....	13
6.	PROBLEMSTILLING 2.....	14
	Arbeider Holtålen kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i energi- og klimaplanen?.....	14
6.1	Revisjonskriterier.....	14
6.2	Faktadel.....	18
6.3	Revisjonens vurdering.....	24
6.4	Revisjonens konklusjon.....	27
7.	RÅDMANNENS UTTALELSE.....	28
8.	SAMMENDRAG OG REVISJONS ANBEFALINGER.....	28
9.	KILDER OG VEDLEGG.....	31
9.1	Kilder.....	31
9.2	Vedlegg.....	32

Ålen, 1. september 2017

Leidulf Skarbø
Revisor

Svein Magne Evavold
Revisjonssjef

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Kontrollutvalgets plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2016 – 2019 ble behandlet av kontrollutvalget i sak 28/2016 og av kommunestyret i sak 70/2016. Planen har energi- og klimaplanen som tema for undersøkelse i 2017.

1.2 Forvaltningsrevisjon

Kontrollutvalget i Holtålen kommune skal påse at de føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Forvaltningsrevisjon innebærer blant annet undersøkelser om:

- a) Forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets vedtak og forutsetninger
- b) Forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området,
- c) Regelverket etterleves,
- d) Forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige,
- e) Beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav,
- f) Resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd

I følge forskrift om revisjon § 7 skal forvaltningsrevisjon gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 *Standard for forvaltningsrevisjon* fastsatt av Norges kommunerevisorforbunds styre 1. februar 2011, og gjort gjeldende som god kommunal revisjonsskikk.

1.3 Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling betyr å overlate til våre etterkommere et samfunn i minst like god stand som det vi overtok det fra våre forgjengere. I økonomisk

sammenheng vil det bety at kommunen ikke skal sløse med ressursene eller formuen slik at det skjer en verdiforringelse.

Bærekraftig utvikling kan også vurderes ut fra en miljømessig side. Staten forventer at kommunene skal gå foran i arbeidet med å redusere klimautslipp, og sikre mer effektiv og miljøvennlig energibruk. Kommunene skal innarbeide tiltak og virkemidler i sine planer for å redusere utslipp av klimagasser. Planer som behandler klima- og energispørsmål skal følges opp i kommuneplanens handlingsdel, og være en veileder for kommunens detaljerte planlegging, virksomhet og myndighetsutøvelse.

I kommuneplanen for Holtålen, - vedtatt i 2007, - er det nedfelt noen retningslinjer for miljøpolitikken. Der heter det:

I Holtålen kommune skal vi:

- *Arbeide for en bærekraftig utvikling*
- *Stadig forbedre vår miljøpåvirkning gjennom årlig å fastsette miljømål*
- *Ta hensyn til de økonomiske, økologiske og sosiale aspektene i Agenda 21-arbeidet*

For å få til en bærekraftig utvikling skal vi innen kommunen

- *Vise miljøhensyn innen alle virksomhetsområdene*
- *Utdanne, informere og motivere de ansatte og innbyggerne for å styrke miljøbevisstheten*
- *Ta vare på naturressursene våre på en miljømessig god måte*
- *Forebygge forurensing*
- *Se til at bærekraftig utvikling blir en del av planarbeidet, myndighetsutøvelsen, kjøp av varer og tjenester samt valg av produksjonsmetoder og investeringer i egen virksomhet*
- *Kvalitetssikre god håndtering og inntransport av avfall*
- *Til enhver tid drive vår virksomhet innenfor de miljømessige krav som stilles av gjeldende lover og forskrifter og andre miljømessige krav vi har sluttet oss til*

Holtålen kommune ble miljøsertifisert høsten 2008 etter ISO 4001-standarden. Gjennom sertifiseringsordningen forpliktet kommunen seg til stadig å ha et mål om å forbedre seg på miljøsektoren. Gjennom standarden ble det etablert prosedyrer knyttet til miljøstyringssystemet. Prosedyrene og systemene har ikke blitt vedlikeholdt siden 2010, og kommunen er ikke lenger miljøsertifisert.

Energi- og klimaplanen for Holtålen kommune ble vedtatt av kommunestyret i den 27. oktober 2011, og strekker seg over planperioden 2010-2020.

1.4 Energi- og klimaplan for Holtålen kommune

Klimameldingen (St. meld. nr. 34 2006 – 2007) pekte spesifikt på kommunenes muligheter til å bidra med reduksjon i utslipp av klimagasser. Klima- og forurensningsdirektoratet beregnet at kommunene hadde et potensial til å bidra med utslippsreduksjoner på inntil 8 millioner tonn CO₂ innen 2020. Det ble påpekt at kommunene særlig kunne påvirke utslippene fra transport, avfallsfyllinger, stasjonær energibruk og landbruk.

For å stimulere kommunene til å arbeide med å ta ut dette potensialet, etablerte ENOVA programmet «*Kommunal energi- og miljøplanlegging*» som blant annet ga tilskudd til utarbeidelse av kommunale energi- og klimaplaner. I 2009 kom statlig planretningslinje for klima og energiplanlegging i kommunene fastsatt med hjemmel i plan- og bygningsloven. Formålet med planretningslinjene var å

- a) Sikre at kommunene går foran i arbeidet med å redusere klimautslipp
- b) Sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene
- c) Sikre at kommunene bruker et bredt spekter av sine roller og virkemidler i arbeidet med å redusere klimautslipp

Forskriften påla kommunene å innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre miljøvennlig energiomlegging i tråd med retningslinjene.

Dette ble fulgt opp av Holtålen kommune, som i 2010 startet arbeidet med å en kommunedelplan for energi og klima. Planleggingen skjedde i regi av en egen arbeidsgruppe, og rådgivingssselskapet AF Energi & Miljøteknikk ble engasjert til å utføre jobben. Etter en høringsrunde ble planen vedtatt av kommunestyret den 27. oktober 2011 i sak 67/11.

Planen strekker seg over perioden 2010-2020, og har en tilhørende handlingsplan for perioden 2011-2014. Planen består av to dokumenter:

1. Energi- og klimaplan 2010-2020 – fakta om Holtålen kommune
2. Energi- og klimaplan Holtålen kommune – visjon, mål og tiltak 2010-2020

Sistnevnte dokument er inndelt i følgende temaer:

- Klima og energistatus for Holtålen kommune
- Visjon
- Hovedmål og strategier
- Organisering og oppgavefordeling
- Strategi 1: Transport- og arealplanlegging
- Strategi 2: Fornybar energi
- Strategi 3: Kommunens virksomhet som byggeier og aktør

- Strategi 4: Landbruk
- Strategi 5: Husholdninger
- Strategi 6: Klimatilpasning
- Tiltakenes effekt på klimautslipp i kommunen

Energi- og klimaplanen satte Holtålen inn i en global og nasjonal sammenheng for reduksjon av klimagasser. Kommunens visjon med hensyn til energibruk og klimautslipp ble formulert slik:

***Vi tar ansvar.** Klimabelastningen skal reduseres, og kommunen skal utvikles innenfor naturens bæreevne. Dette skal skje i tråd med nasjonale og regionale forpliktelser innen klima og energi, og på en slik måte at det fremmer lokal næringsutvikling.*

Basert på visjonen ble det meislet ut følgende hovedmål:

1. Klimagassutslippene i 2020 fra hele kommunen skal være maksimalt 19 300 tonn CO₂-ekvivalenter. Dette tilsvarer en reduksjon på ca 20 % i forhold til prognoser for utvikling mellom 2007 og 2020.
2. Veksten i totalt stasjonært energiforbruk skal begrenses
 - Totalt stasjonært energibruk i kommunen i 2020 skal være maksimalt 74 GWh (tilsvarende 10 % reduksjon)
 - Forbruk i kommunal bygningsmasse skal reduseres med minimum 10 % ifht forbruk i 2009 (jfr faktadel kap. 5.7 nødvendig reduksjon ifht dagens energibruk er ca 360.000 KWh)
 - Energiforbruk til oppvarming skal i størst mulig grad over på andre fornybare energikilder enn strøm. Totalt i kommunen skal det være 0,5 GWh mer vannbåren varme i 2020 (ifht 2009)

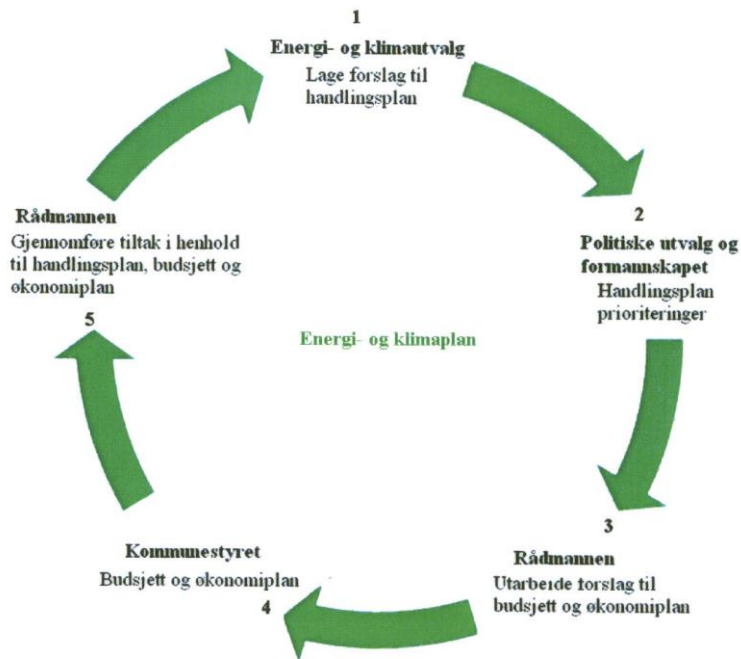
Ovennevnte hovedmål ble vedtatt av kommunestyret under sluttbehandlingen sammen med følgende presisering av oppfølgingen:

Planens enkelttiltak skal forankres i kommunens andre planer og brukes som grunnlag i arbeidet med økonomiplanen

I kapittelet for organisering og ansvarsfordeling heter det i plandokumentet:

For å oppnå en god kontinuitet i arbeidet med energi- og klimaspørsmål i kommunen, foretas det en årlig prioritering av tiltaksdelen i planen. Ved å velge en løsning for rullering av handlingsplanen som følger kommunens framdriftsplan for handlingsprogrammet og økonomiplanen, vil den kunne fungere som et godt «arbeidsverktøy» for å sikre innarbeiding av energi- og klimaspørsmål på kommunens virksomhetsområder.

Dette ble visualisert gjennom følgende figur:

Figur: Årshjul for revidering av handlingsplanen for energi og klima

Det ble altså lagt opp til at handlingsplanen for energi- og klimatiltak skulle rulleres årlig. Rådmannen ble pekt ut som ansvarlig for rulleringen, og om oppfølgingen i administrasjonen heter det:

Det vil være avgjørende at kommunens energi- og klimaarbeid forankres i hele organisasjonen. Hver enkelt enhetsleder må sikre dette for sin enhet. Det må sikres at kommunen har tilstrekkelige ressurser til å fylle denne rollen.

Planen ble utformet av et eget arbeidsutvalg, og om utvalgets funksjon heter det:

Arbeidsgruppen som har jobbet med energi- og klimaplanen utgjør det første energi- og klimautvalget i kommunen (EK utvalget). For å sikre kontinuitet og fremdrift i arbeidet bør ikke alle medlemmer av EK utvalget byttes ut på samme tid. EK utvalget består frem til neste kommunevalg.

Utvalgets mandat:

Utvalget skal lage et forslag til en handlingsplan for 4 år, og videre prioritere forslag til tiltak det første året. Det skal foretas en årlig rullering av handlingsplanen.

I planen foreligger det til sammen seks strategier/tiltaksområder:

Strategi 1: Transport- og arealplanlegging

Strategi 2: Fornybar energi

Strategi 3: Kommunens virksomhet som byggeier og aktør

Strategi 4: Landbruk

Strategi 5: Husholdninger

Strategi 6: Klimatilpasning

For hvert av de nevnte tiltaksområdene foreligger det en uprioritert liste over tiltak som kan gjennomføres. Utvalgets oppgave blir å foreslå tiltak ut fra denne oversikten eller foreslå andre tiltak de mener er viktige. Utvalget bør også komme med forslag for hvordan ting skal gjennomføres.

Den prioritering utvalget kommer fram til danner grunnlaget for et forslag til den årlige handlingsplanen. Ferdig handlingsplan implementeres i budsjett og økonomiplan.

Energi- og klimautvalget som etablerte planen pekte på 47 aktuelle tiltak. Av disse ble 8 prioritert for gjennomføring i 2011, og ytterligere 9 som skulle vurderes for gjennomføring innen år 2014.

Om revidering av planen heter det:

I 2013 og 2017 skal alle mål, beregnede utslipp og prognoser for energi- og klimautslipp revurderes.

2 FORMÅL, PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNING

2.1 Formål

Kommunens energi- og klimaplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Det innebærer at det i 2017 kan være for tidlig å evaluere om det kan måles noen effekt av planen. Mer sentralt vil det være å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som er beskrevet.

2.2 Problemstillinger

Med utgangspunkt i formålet med prosjektet vil hovedproblemstillingen være spørsmålet om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene som ligger i energi- og klimaplanen.

Spørsmålet er konkretisert nærmere i følgende problemstillinger:

- Har Holtålen kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i energi- og klimaplanen?
- Arbeider Holtålen kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i energi- og klimaplanen?

2.3 Avgrensning

Undersøkelsen avgrenses til å omhandle hva kommunen gjør i forhold til oppfølging og rapportering av de mål og tiltak som er fastsatt i energi- og klimaplanen.

For å kunne synliggjøre hvor langt kommunen har kommet ville det vært ønskelig å kunne presentere statistikk over utviklingen på klima- og energiområdet i kommunen i de siste årene. Statistisk sentralbyrå (SSB) har imidlertid sluttet å oppdatere den kommunale energi- og utslippsstatistikken da de har vurdert det slik at kvaliteten på statistikken ikke var god nok.

3. METODE

Prosjektbeskrivelsen ble godkjent av kontrollutvalget før prosjektet ble igangsatt. Det ble sendt oppstartbrev til rådmannen der vi varslet om oppstart av prosjektet. Fakta ble innhentet gjennom dokumenter og spørsmål til administrasjonen. Undersøkelsen ble gjennomført ved gjennomgang og analyse av innhentede dokumenter og svar på spørsmålene fra administrasjonen.

Pålitelighet og gyldighet

Vi mener at innhentet faktagrunnlag er hensiktsmessig for å kunne belyse spørsmålet om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene som ligger i energi- og klimaplanen. Rådmannen har fått utkast til rapport oversendt før ferdigstillelse blant annet for kvalitetskontroll av fakta.

4. REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier skal danne norm eller en referanse som de innsamlede dataene vurderes opp mot, og gir uttrykk for et ideal for hvordan tilstanden bør være på det reviderte området. Revisjonskriterier utledes fra lover, forskrifter, politiske vedtak, retningslinjer, mål, føringer osv.

Intern kontroll skal være etablert i hele kommunens virksomhet, og de interne ansvarsforholdene skal være avklart. Etablering og oppfølging av intern kontroll i kommunen er rådmannens ansvar, jfr. kommuneloven § 23.

I henhold til forvaltningsloven og god forvaltningsskikk skal planer, vedtak og saksbehandling med oppfølging og gjennomføring dokumenteres skriftlig. Av dette følger det at tiltak og status i kommunens arbeid med å nå mål i energi- og klimaplanen bør rapporteres skriftlig.

For øvrig vil vi benytte revisjonskriterier som utledes fra kommunens egen energi- og klimaplan. Det gjelder fastsatte mål i planen med tilhørende tiltak, ansvarlig i kommunen for igangsetting, virkemidler og frister.

5. PROBLEMSTILLING 1

Har Holtålen kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i energi- og klimaplanen?

5.1 Revisjonskriterier

Intern kontroll skal være etablert i hele kommunens virksomhet, og de interne ansvarsforholdene skal være avklart. Etablering og oppfølging av intern kontroll i kommunen er rådmannens ansvar, jfr. kommuneloven § 23.

I henhold til forvaltningsloven og god forvaltningsskikk skal planer, vedtak og saksbehandling med oppfølging og gjennomføring dokumenteres skriftlig. Av dette følger det at tiltak og status i kommunens arbeid med å nå mål i energi- og klimaplanen bør rapporteres skriftlig.

5.2 Faktadel

Holtålen kommune etablerte et miljøstyringssystem i forbindelse med miljøsertifiseringen etter ISO 4001-standarden i 2008. Dette styringssystemet beskrev hvordan miljøpolitikken, planleggingen og kontrollen på miljøområdet skulle ivaretas. Dokumentasjonen ble ajourført til januar 2010. Etter den tid har ikke styringssystemene og prosedyrene blitt vedlikeholdt, og kommunen er ikke lenger sertifisert etter ISO 4001-standarden.

På spørsmål om internkontrollsystem for oppfølgingen og rapportering i forhold til planen har rådmannen vist til rulleringen av kommunens planstrategi, og uttalt følgende:

Planstrategien drøfter kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutviklingen herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer og vurderinger av kommunens planbehov. Under denne prosessen blir alle

kommunale planer gjennomgått herunder også energi og klimaplan. Her tar man en vurdering om selve planen skal revideres eller ikke samt en gjennomgang om tiltakene kan medføre noen økonomiske konsekvenser vedrørende gjennomføringene. Dette medfører at alle planer blir gjennomgått og fulgt opp både politisk og administrativt.

Kommunens planstrategi for 2016-2019 ble behandlet av kommunestyret den 9. mars 2017. Under planstrategiens kapittel for klima, energi og miljø heter det:

I Trøndelag er det fastslått å redusere utslippene av klimagasser med 30 prosent innen 2020 sammenlignet med 1991. I 2012 besluttet Statistisk sentralbyrå (SSB) å slutte med å publisere klimaregnskap på kommunalt nivå, da kvaliteten på den kommunale statistikken ikke var bra nok. Det er derfor vanskelig å tallfeste noen endringer fra siste periode.

Den vedtatte planstrategien legger ikke opp til at energi- og klimaplanen skal revideres i inneværende planstrategiperiode. Det heter i stedet at den skal «rulleres i samband med økonomi- og handlingsplanen». I energi- og klimaplanen fra 2011 ble det derimot lagt opp til at planens mål, beregnede utslipp og prognoser for energi- og klimautslipp skulle revurderes i 2013 og 2017. I høringsuttalelsen fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag av 20. februar 2017 til planstrategien for 2016-2019 het det:

En ajourført energi- og klimaplan er viktig som verktøy for å oppnå konkrete mål og vil kunne brukes aktivt i kommunens utvikling og drift av kommunal virksomhet. Klimaendringene øker behovet både for å arbeide med reduksjon av klimautslipp og sette fokus på klimatilpasning. I revideringsarbeidet med klima- og energiplanen bør det også være fokus på overvannshåndtering som del av klimatilpasningstiltak.

Planstrategiens opplegg med årlig rullering av energi- og klimaplanens tiltaksdel i forbindelse med økonomiplanarbeidet er konsistent med opplegget som ble beskrevet i selve planen. I gjeldende økonomiplan for 2017-2020 foreligger det imidlertid ikke noen dokumentasjon på at en slik rullering er foretatt, og det har heller ikke blitt fremlagt annen dokumentasjon på at rullering har blitt gjennomført i henhold til forutsetningene. Men rådmannen har påpekt at de aktuelle tiltakene som er opplistet i energi- og klimaplanen for 2010-2020 blir vurdert i økonomiplansammenheng selv om det ikke foreligger noe eksplisitt dokument som korresponderer med tiltakslisten.

Rådmannen har også fått spørsmål om det er etablert rutiner for rapportering i forhold til oppfølgingen av planen. Noen slike rapporteringsrutiner eksisterer ikke. Men oppfølgingen av tiltak som har blitt prioritert for gjennomføring i

årsbudsjettene blir på ordinært vis rapportert gjennom perioderapporter og årsmeldinger.

Hensikten med tiltakene er å bidra til at målene om reduksjon i klimautslipp og stasjonært energibruk blir oppfylt. For å vite om klimatiltakene har den tilsiktede utslippseffekt må man i det minste ha data om utviklingen i lokalt klimautslipp. Som allerede nevnt har Statistisk Sentralbyrå sluttet å oppdatere den kommunevise energi- og utslippsstatistikken. Kommunen har dermed ikke hatt data som har vært egnet til å måle om tiltakene har noen effekt i forhold til klimautslipp. Men uansett ville det vært vanskelig å etablere en årsaks-virkningssammenheng mellom et konkret tiltak og kommunens samlede klimautslipp.

I forhold til stasjonært energiforbruk og ENØK-prosjekt i kommunale bygg er det derimot enklere å måle effektene. Planen hadde som mål at stasjonært energiforbruk skulle reduseres, og at kommunens egne bygg og anlegg skulle bidra med 10 % av denne reduksjonen (360 MWh) i forhold til 2009-nivået. Data for å måle forbruk pr bygg og anlegg er tilgjengelig, og med en viss pålitelighet brukes til å henføre endringer til konkrete ENØK-tiltakene. Men etter det revisjonen har funnet ut har ikke kommunen etablert noe system for å overvåke utviklingen i det stasjonære energiforbruket på egne bygg og anlegg i forhold til målsetningene i planen.

Kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse ble lagt ut på høring 3. mai 2017. Fremtidig klimasituasjon er fremhevet som en risikofaktor, og det er beskrevet tiltak for å gjøre kommunen mindre sårbar. Det er imidlertid ingen koblinger eller referanser i ROS-analysen til mål og tiltak i kommunens energi- og klimaplan.

Oppfølging av tiltak i energi- og klimaplanen har vært gjennomført innenfor ordinære ressurser, og det har ikke blitt avsatt noen særskilt stillingsressurs til arbeidet.

5.3 Revisjonens vurderinger

Det skal etableres intern kontroll i hele kommunens virksomhet.

Etter revisjonens vurdering danner energi- og klimaplanen et godt grunnlag for å utøve intern kontroll i gjennomføringsfasen. Organiseringen og ansvars plasseringen var beskrevet i et eget kapittel i planen. Handlingsplanen for å nå klimamålene skulle rulleres årlig og implementeres i kommunens økonomiplan og budsjett etter forslag fra et eget energi- og klimautvalg. I 2013 og 2017 skulle alle mål, beregnede utslipp og prognoser for energi- og klimagassutslipp revurderes. Ut fra beskrivelsen av organisering og ansvar legger revisjonen til grunn at det var lagt opp til følgende planprosess:

- Et politisk oppnevnt energi- og klimautvalg (EK-utvalget) skulle foreta årlig rullering av handlingsplanen for klima og energi, og spille prioriteringene inn i startfasen av økonomiplanrulleringen.
- Rådmannen skulle søke å implementere innspillene fra EK-utvalget under kommunens årlige økonomiplanrullering, og skulle være ansvarlig for at tiltak som fikk innpass i vedtatt økonomiplan og årsbudsjett ble gjennomført.
- Energi- og klimaplanen skulle revideres i 2013 og 2017.

Etter hva revisjonen har funnet ut eksisterer det ikke lenger noe energi- og klimautvalg. Det er ikke lagt frem noen dokumentasjon som tyder på at det foretas en systematisk årlig rullering av energi- og klimaplanens handlingsdel. Det foreligger heller ingen dokumentasjon i kommunens økonomiplan og årsbudsjett som synliggjør en kobling eller referanse mot energi- og klimaplanen.

At systematikken og dokumentasjonen ikke er på plass er ikke ensbetydende med at energi- og klimaplanen blir neglisjert i kommunens øvrige planarbeid. Kommunen må harmonisere planprosesser, arbeidsmengde og tiltak som skal gjennomføres innenfor dette området mot kommunens samlede ressurser og behov. Planens intensjon om revidering i 2013 og 2017 er som følge av dette ikke fulgt opp i kommunens planstrategi for 2016-2019. Etter revisjonens vurdering la energi- og klimaplanen opp til så vidt ambisiøse planprosesser at det er forståelig at praksis har vist seg å være en annen. Revisjonen finner det imidlertid uheldig at slike avvik oppstår. Sektorplaner og kommunedelplaner bør ha et ambisjonsnivå som harmonerer med kommunens gjennomføringsevne både på system- og tiltakssiden.

Revisjonen kan ikke se at kommunen har noe egnet internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak i energi- og klimaplanen. Kommunen nedla et stort arbeid i 2008 for å bli miljøsertifisert, og dokumentasjonskravene

etter ISO 4001-standarden ville vært et egnet internkontrollsystem. Etter kort tid valgte kommunen imidlertid å gå bort fra sertifiseringen, noe revisjonen finner svært uheldig både i et ressurs- og kontrollperspektiv.

Vi mener at det er behov for rutiner som sikrer en systematisk rapportering av status for gjennomføring av energi- og klimatiltak. Hyppighet for ajourføring og valg av rapporteringsmåte bør vurderes utfra hva som gir en hensiktsmessig internkontroll og rapportering i forhold til ressursbruken.

Revisjonen vurderer det imidlertid som positivt at kommunen har forsøkt å benytte kommunens gjennomgående system for planlegging og rapportering når tiltakene i energi- og klimaplanen skal følges opp. Dette markerer energi- og klimaplanens sektorovergripende karakter. Kommunen bør unngå at sektor- og kommunedelplaner får leve sine egne liv ved siden av de gjennomgående systemene. Det er begrenset hvor mange parallelle system administrasjonen har ressurser til å håndtere, og det bør unngås at tiltakene i ulike planverk blir løsrevet fra kommunens øvrige virksomhet. Men i tilfeller der en sektorplan eller kommunedelplan angir konkrete tiltak som skal gjennomføres over en lengre periode, vil det etter revisjonens vurdering være behov for supplerende intern kontroll i form av særskilte rapporteringsdokument.

5.4 Revisjonens konklusjon

Kommunestyret har gjennom energi- og klimaplanen satt målsettinger for reduksjon av klimautslipp og stasjonært energiforbruk med tilhørende tiltak. Handlingsplanen ga et godt grunnlag for å utøve internkontroll, ved at planprosessene ble beskrevet og ansvaret for oppfølging ble plassert.

Revisjonen mener at kommunen ikke har et tilfredsstillende internkontrollsystem for å kunne følge opp mål og tiltak i planen. For å kunne ha oversikt over hvor langt man har kommet og til slutt kunne nå de fastsatte målene, mener vi at det er nødvendig å ha et bedre system for oppfølging og rapportering.

Det er positivt at oppfølgingen har blitt forsøkt integrert med kommunens gjennomgående plan- og rapporteringssystemer. Dette markerer planens sektorovergripende karakter. Men etter revisjonens mening er det behov for et supplement som forteller mer eksplisitt om hvordan administrasjonen ligger an i løypa med energi- og klimaarbeidet i løpet av tiltaksperioden. Revisjonen finner det svært uheldig både ut fra et ressurs- og kontrollperspektiv at kommunen etter kort tid valgte å avvike dokumentasjonskravene som fulgte av miljøsertifiseringen etter ISO 4001-standarden.

Revisjonen vil påpeke at kommunen har hatt en annen praksis for rullering av planens handlingsdel og revidering av selve planen enn det som ble lagt til grunn da planen ble vedtatt. Ordningen med et eget energi- og klimautvalg er avvirket, og det er ikke dokumentert at den årlige rulleringen av tiltaksplanen blir utført som forutsatt. Det er heller ikke lagt opp til en revidering av energi- og klimaplanen i vedtatt planstrategi for 2016-2019. Planens ambisjon om et levende dokument har dermed ikke blitt fulgt opp i praksis. Dette finner revisjonen kritikkverdig.

Revisjonen har forståelse for at kommunen har et måleproblem når effekten av klimatiltakene skal evalueres. Dette skyldes både at SSB har sluttet å publisere kommunevise klimautslipp, og at årsaks-virkningssammenhengene uansett er vanskelig å få oversikt over. Data for utviklingen i stasjonært energiforbruk er derimot lettere tilgjengelig, og det må kunne forventes at kommunen i større grad nyttiggjør seg dette materialet for å ha kontroll på hvordan man ligger an for å nå planens målsetninger.

6. PROBLEMSTILLING 2

Arbeider Holtålen kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i energi- og klimaplanen?

6.1 Revisjonskriterier

Iverksetting av energi- og klimaplanen og gjennomføring av tiltak har avgjørende betydning for at kommunens energi- og klimaarbeid skal lykkes. Det vil være en utfordring hvor det er begrenset tilgang på aktuelle og nødvendige ressurser for å få til en god gjennomføring.

Planen inneholder både tiltak som har økonomiske konsekvenser for kommunen og tiltak som ikke har det. På noen områder er det mulig å redusere energibruk og klimautslipp uten særskilte bevilgninger. Kommunen må imidlertid kunne dokumentere at slike kvalitative tiltak også blir gjennomført og rapportert. Vi vil hente revisjonskriteriene til denne problemstillingen fra målsettinger og tilhørende tiltak som er beskrevet i planen.

Ved etableringen av planen i 2010 ble det pekt på til sammen 47 aktuelle tiltak innenfor 6 strategier eller satsingsområder. 8 tiltak ble prioritert for gjennomføring i løpet av 2011 og ytterligere 9 skulle vurderes for gjennomføring innen år 2014. Det var forutsatt at de 30 gjenstående tiltakene skulle vurderes for gjennomføring under den årlige rulleringen av planens handlingsdel.

I planen var følgende tiltak angitt:

Strategi 1: Transport- og arealplanlegging		
For at kommunen skal nå sine hovedmål må klimagassutslipp fra transport reduseres med ca 13 % innen 2020, dvs. ca 2 000 tonn CO ₂ -ekvivalenter		
Nr	Tiltak	Utføres
1.1	Holtålen kommune skal med hjelp av videokonferanser, systematisk planlegging og samkjøring redusere egen årlig kjørelengde med minimum 30 000 kr (ca 10 %)	Uprioritert
1.2	Holtålen kommune vil etablere ladepunkt for elbiler, i første omgang i Ålen sentrum	Innen 2014
1.3	Energiforbruket ved kollektivtransport (buss og tog) er normalt lavere per personkilometer enn ved bruk av privatbil og drosje. Tiltak som øker bruken av kollektivtransporten og reduserer bilbruk vil derfor være egnede klimatiltak. I tillegg vil disse tiltakene ha positive effekter for lokalmiljøet. Et bedre kollektivtransporttilbud vil bedre eldre og unges mobilitet. Kommunen vil derfor arbeide for at kollektivtrafikken skal få bedre fremkommelighet, hyppigere ruteavganger og reduserte billettpriser.	Uprioritert
1.4	Kommunen vil samordne areal- og transportplanlegging som et viktig virkemiddel for en effektiv miljømessig lokalisering av servicefunksjoner.	Uprioritert
1.5	Holtålen kommune skal initiere til dialog med aktuelle lokale transportaktører og næring i regionen som er transportkrevende, med særlig hensyn til fremtidig gruvedrift. Tema er fremtidens transportmønster i kommunen, og hensikten er å optimalisere trafikkmønsteret i forhold til lavere klimautslipp.	Innen 2014
1.6	Holtålen kommune vil tilby kurs i økokjøring for alle ansatte	Uprioritert
1.7	Holtålen kommune vil utrede kost/nytte ved å øke tilbudet med skolebuss tilknyttet Hov skole, gjennom å senke skyssgrense for 1-4 klasse fra 2 km til 1 km. Dette må sees i sammenheng med utbygging av gang og sykkelvei.	2011
Strategi 2: Ny fornybar energi		
For at Holtålen kommune skal nå sine klimamål, må tiltak innen ny fornybar energi redusere utslippene med ca 500 tonn CO ₂ ekvivalenter		
Nr	Tiltak	Utføres
2.1	Kommunen vil arbeide for at vindkraft blir realisert som beskrevet i faktadelen.	Innen 2014
2.2	Kommunen skal sørge for at nye utbyggingsområder og nye offentlige bygg vurderer bruk av lokale fornybare energikilder.	Uprioritert
2.3	Kommunen skal ta i bruk ny fornybar energi til energiformål ved minimum to egne bygg	2011
2.4	Kommunen vil sørge for at bruk av olje som energikilde minimeres, og på sikt erstattes av nye fornybare energikilder.	Uprioritert
2.5	Kommunen vil samarbeide med lokale energiaktører for å utvikle de mest hensiktsmessige energiformene ved ulike byggefelt/områder	Uprioritert
2.6	Kommunen i samarbeid med Gauldal Energi vil bistå grunneiere med kunnskap og veiledning, slik at flere bygger ut småkraftverk i kommunen. Det er ønskelig at småkraftverk eies lokalt.	Innen 2014

*Forvaltningsrevisjon i Holtålen kommune:
«Oppfølging og etterlevelse av energi- og klimaplanen»*

Strategi 3: Kommunens virksomhet som byggeier og aktør		
For at Holtålen kommune skal nå sine klimamål, må tiltak innen kommunens virksomhet som byggeier og aktør redusere utslippene med ca 100 tonn CO ₂ ekvivalenter		
Nr	Tiltak	Utføres
3.1	Kommunen skal gjennomføre årlig opplæringsprosjekt i samarbeid med skole og barnehage bl.a. etter opplegg av Regnmakerne ved Enova.	Uprioritert
3.2	Kommunen skal utarbeide en kortversjon av energi- og klimaplanen som sendes til alle innbyggerne.	2011
3.3	Kommunen skal utarbeide sjekkliste/rutiner som sikrer at man i alle saker etter pbl vurderer effekten på energibruk og klimagassutslipp (også fra transport)	Uprioritert
3.4	I forhåndskonferanse etter pbl skal utbygger informeres om kommunens energi- og klimamål, og hvordan virksomheten kan tilpasse seg dette.	Uprioritert
3.5	Kommunen skal lokalisere boliger og næringsbygg slik at innbyggernes transportbehov minimeres. Dette gjøres gjennom kortere reiseavstander og ved å legge til rette for at en høy andel av reiselengden kan tilbakelegges med transportmidler som forurenser lite og bruker lite energi.	Uprioritert
3.6	Kommunen skal gjennomføre informasjonstiltak om energi- og klimatiltak rettet mot innbyggere og næringsliv/industri, gjennom bl.a. kommunens nettsider, biblioteket og rundskriv.	Uprioritert
3.7	Kommunens energi- og klimaarbeid skal organiseres som beskrevet i kapitlet "organisering og ansvarsfordeling" (side 9 i tiltaksdelen)	2011
3.8	Kommunen skal stimulere til en felles løsning med nabokommuner for å styrke enøkarbeidet, kompetanseutvikling, bestillerkompetanse, felles miljøkonsulent for regionen m.m.	Uprioritert
3.9	Kommunen skal ha økt fokus på energi- og miljøvennlige boliger gjennom etablering av boligområder med lavenergiboliger/passivhus.	Uprioritert
3.10	Kommunen skal benytte tre som materiale i nye egne bygg i størst mulig grad	Uprioritert
3.11	Kommunen skal utarbeide kravspesifikasjoner i forhold til energibruk/inneklima ved nybygging og større rehabiliteringer i egne bygg (som beskrevet i faktadelens kap 5.7). Et av målene skal være at alle bygg i kommunal regi skal bygges nærmest mulig lavenergihus, og første bygg ut er Haltdalen oppvekstsenter.	2011
3.12	Kommunen skal benytte års- og levetidskostnader som vurderingselement ved bruk av alternative energiløsninger.	Uprioritert
3.13	Kommunen skal gjennom aktivt eierskap i Gauldal Energi påvirke energiforsyning og energibruk i regionen, slik at dette gir lavere klimagassutslipp.	Uprioritert
3.14	Kommunen vil vurdere å innføre arealgrense på nye hytter.	Uprioritert
3.15	Kommunen skal utrede muligheten for energifleksible løsninger i egne eksisterende bygg.	Uprioritert
3.16	Kommunen skal sørge for at det foretas en gjennomgang av kommunale bygg med størst forbruk (jfr faktadel kapittel 5.7). Prosjektet skal organiseres som EPC prosjekt, og utlysning av prosjektet skal være i 2011. Innenfor prosjektet skal det gjennomføres kurs og opplæring av driftspersonellet.	2011
3.17	Gjennomføre kurs og opplæring av egen ansatte og politikere: - Kursing av kommunens enhetsledere i energiledelse. - Kursing og sertifisering av teknisk personell i energi- og klimarelaterte tema. - Informasjon/kurs til formannskap, kommunestyre, enhetsledere med tema energi og klima.	Uprioritert

*Forvaltningsrevisjon i Holtålen kommune:
«Oppfølging og etterlevelse av energi- og klimaplanen»*

Strategi 4: Landbruk		
For å nå hovedmålet om reduksjon av klimagasser må primærnæring redusere sine klimagassutslipp med ca 26 %, dvs ca 2 000 tonn CO ₂ ekvivalenter		
Nr	Tiltak	Utføres
4.1	Holtålen kommune vil arbeid for at lokalproduserte varer på generell basis får innpass i dagligvarehandelen. Informasjon og veiledning til forbrukere. Minst 30 % av all mat som serveres i forbindelse med kommunal virksomhet skal være lokalprodusert eller økologisk.	Uprioritert
4.2	Kommunen skal stimulere til økt kunnskap om gjødselplanlegging generelt.	Uprioritert
4.3	Holtålen kommune skal i samarbeid med andre rådgivingsaktører informere og ha fokus på jordkultur og lave klimagassutslipp. Med særlig fokus på god agronomi med vekt på pløyeretning i forhold til topografi og spredemetoder, alternative spredeteknikker, jordpakking, grøfting/hydrateknikk, viktigheten av hurtig nedmodning og ulike tilskuddsordninger.	2011
4.4	Holtålen kommune vil vurdere utbredelsen av "leiejord". Formålet er å legge til rette for kortest mulig transport av for, rundballer og gjødsel innen den enkelte driftsenhet innen landbruket.	Uprioritert
4.5	Holtålen kommune vil kartlegge kapasitet på eksisterende gjødselslager, og vurdere hvordan dette kan utnyttes optimalt evt bygge sentralt gjødselslager.	Uprioritert
4.6	Økonomiske virkemidler i landbruket skal innrettes mot tiltak som har positiv effekt på klima/miljø.	Uprioritert
4.7	Kommunen skal ta initiativ til at flere samvirke/gårdbrukere går til innkjøp av nytt og mer effektivt spredeutstyr for gjødsel, gjennom å arrangere temadag og vurdere økonomisk stimulans	Innen 2014
4.8	Holtålen kommune vil arbeide for at binding av klimagasser i skog skal kunne regnes som et klimatiltak.	Uprioritert
4.9	Kommunen skal søke aktuelle samarbeidspartnere, og arrangere kurs i optimal foring.	Uprioritert
4.10	Kommunen skal tilby informasjon med gårdsbesøk i samarbeid med landbruksrådgivningen. Opptil 6 gårdbrukere hvert år skal få besøk med forslag til hva de kan gjøre for å redusere energibruk og klimagassutslipp. Kostnadene forbundet med ette skal være et "spleiselag" mellom kommune og gårdbruker.	Uprioritert
4.11	Kommunen skal ta initiativ til at landbrukets rolle i energi- og klimasammenheng blir tema på minst ett av de årlige møtene i landbruksforum. Formålet er at landbruket skal bli bedre i energi- og klimasammenheng.	Innen 2014
Strategi 5: Husholdninger		
For at Holtålen kommune skal nå sine klimamål, må utslippene fra husholdning reduseres med ca 200 tonn CO ₂ ekvivalenter		
Nr	Tiltak	Utføres
5.1	Holtålen kommune vil etablere og vedlikeholde informasjon om energi- og klima på kommunens websider. Særskilte tema er betydning av redusert energibruk, redusert bilbruk, viktigheten av "kompiskjøring" og bruk av kollektive transportmidler	Innen 2014
5.2	Holtålen kommune vil påvirke innbyggerne til å si nei takk til uadressert reklame, ved å sende ut "nei takk" klistermerker sammen med en kort veiledning	Innen 2014
5.3	Holtålen kommune skal tilby informasjon om enøktiltak i boliger bl.a. gjennom besøk av branntilsyn	2011
5.4	Holtålen kommune skal ta initiativ til å utrede sorteringsordninger i FIAS-området	Innen 2014
Strategi 6: Klimatilpasning		
Nr	Tiltak	Utføres
6.1	Holtålen kommune vil utrede kommunens klimasårbarhet mht. ekstrem nedbør, flom og skred.	Uprioritert
6.2	Overvannshåndtering som ivaretar regnflommer og rasfare/utglidning pga klimaendring skal vurderes i alle reguleringsplaner	Uprioritert

6.2 Faktadel

Faktadelen er basert på tiltaksbeskrivelsene i energi- og klimaplanen, rådmannens besvarelse på spørsmål om gjennomføringsstatus og supplerende fakta som revisjonen har innhentet under arbeidet.

Rådmannen ble bedt om å gi tilbakemelding på følgende spørsmål:

- Hva er gjennomføringsstatus for hvert enkelt av de 8 tiltakene som skulle vært gjennomført i løpet av 2011?
- Hva er gjennomføringsstatus for hvert enkelt av de 9 tiltakene som skulle vurderes for gjennomføring innen 2014?
- Har noen av de 30 tiltakene som ikke ble prioritert i handlingsplanen for 2011-2014 blitt gjennomført? I tilfelle hvilke, og på hvilken måte?
- Foreligger det noen dokumentasjon for hvilke resultater gjennomførte tiltak har gitt i forhold til målsetningene?

Strategi 1: Transport- og arealplanlegging

Innenfor dette området var det nedfelt 7 ulike tiltak, hvorav ett skulle gjennomføres i 2011 og to innen 2014.

I 2011 skulle det utarbeides en kost/nytte-vurdering av å senke skyssgrensen for 1.-4. klasse ved Hov skole fra 2 km til 1 km. Dette ble satt i sammenheng med utbygging av gang og sykkelvei. Etter forespørsel til rådmannen har vi ikke fått tilbakemelding som tyder på at dette er gjennomført.

I tiltaksplanen het det at «*Holtålen kommune vil etablere ladepunkt for elbiler, i første omgang i Ålen sentrum*». Tiltaket skulle søkes gjennomført innen 2014. Ved Langlete stasjon er det opprettet ladepunkt, men så langt ikke i Ålen sentrum.

Et annet tiltak som ifølge planen skulle gjennomføres innen 2014 var å gå i dialog med transportkrevende næringer om optimalisering av trafikkmønsteret for å få ned klimautslipp. Manglende tilbakemelding fra rådmannen om dette kan tyde på at tiltaket ikke er gjennomført.

Selv om det ikke var oppført som et aktuelt tiltak i energi- og klimaplanen, har rådmannen pekt på at kommunen har gått til anskaffelse av hybridbiler som brukes til tjenestekjøring i stedet for dieselbiler. Andelen av biler med lavt drivstoffutslipp fra vegtransporten er dermed redusert. Det er også trukket frem at en i størst mulig grad prøver å redusere kjørelengden ved bruk av videomøter eller Skype. Dette var et av de aktuelle tiltakene som var oppført i planen for gjennomføring etter 2014.

Rådmannen har også anført følgende:

Det har videre i planperioden ikke blitt etablert gruvedrift i kommunen, noe som utgjorde en sterk økning i transportmengden og var en vesentlig faktor på dette området. Dette bidrar til at klimagassutslippene på dette området reduseres betraktelig i rapporteringsperioden. En har valgt å beholde gruvedrift som tema ut planperioden til 2020, med bakgrunn i stor usikkerhet om det blir realisert.

I tillegg har rådmannen pekt på at arealplanleggingen har innflytelse på transportutslippene, og at kommunen de siste årene har prioritert sentrumsnær utbygging for boliger og leiligheter. Her legges det opp til at det skal være gangavstand til alle servicetjenester.

Strategi 2: Ny fornybar energi

Det ble lagt til grunn i planen at tiltaket «kommunen skal ta i bruk ny fornybar energi til energiformål ved minimum to egne bygg» skulle gjennomføres i 2011.

I planen ble det videre lagt opp til at «kommunen vil arbeide for at vindkraft blir realisert som beskrevet i faktadelen», og intensjonen var at dette skulle utføres innen 2014. I faktadelen ble det redegjort for skissene for en vindkraftutbygging i Stordalshøgda.

I tillegg var det nedfelt et tiltak rettet mot utbygging av småkraftverk. «Kommunen i samarbeid med Gauldal Energi vil bistå grunneierne med kunnskap og veiledning» heter det blant annet om tiltaket. Dette skulle være gjennomført innen 2014.

Under strategien for ny fornybar energi lå det i tillegg 3 tiltak som skulle vurderes for gjennomføring ved den årlige rulleringen av tiltaksplanen:

- Vurdere bruk av lokale fornybare energikilder i nye utbyggingsområder og nye offentlige bygg
- Sørge for at bruk av olje som energikilde blir minimert
- Samarbeide med lokale energiaktører for å utvikle de mest hensiktsmessige energiformene ved ulike byggefelt/områder

På spørsmål om gjennomføringsstatus for tiltakene innenfor området «ny fornybar energi» har rådmannen gitt følgende tilbakemelding:

Kommunen setter som krav at alle nye bygg skal ha fornybar energi. Det settes krav om dette ved tilbudsgrunnlaget. Alle nye kommunale bygg bruker i dag fornybar energi f. eks Hovet (flerbrukshallen og skolen) og de nye

omsorgsboligene. Eksisterende bygg som Elveland barnehage har bl.a. fått installert jordvarme (varmepumpe).

Rådmannen har opplyst at kommunen var sterkt involvert under ECON sitt utredningsarbeid knyttet til vindkraftutbygging i Stordalshøgda, men på grunn av markedsforholdene har ikke kommunens engasjement ført til noen beslutning om realisering. Markedsforholdene for mindre vannkraftutbygginger er heller ikke de samme som for noen år siden, og det har ikke blitt gjennomført noen nye utbygginger. Bælinga vannkraftverk er under konsesjonsbehandling.

Revisjonen har for øvrig merket seg at Gauldal Energi AS markedsfører løsninger der hus- og hytteeiere kan produsere sin egen energi og selge overskuddsstrøm tilbake til strømmettet.

Strategi 3: Kommunens virksomhet som byggeier og aktør

Energi- og klimaplanen anga noen føringer for denne strategien:

Kommunen har en særdeles viktig rolle som aktør og byggeier, ikke bare i egen virksomhet men også som et «forbilde». Eksisterende virksomhet bør gjennomgås slik at energibruken og klimagassutslippene blir så lave som mulig. Dette må man også ta hensyn til ved planlegging av nye virksomheter.

Innenfor dette området var det satt opp hele 17 tiltak i energi- og klimaplanen. Av disse var det forutsatt at 4 skulle være gjennomført i 2011. Gjennomføringen av de øvrige tiltakene ble ikke ble tidsangitt, men de skulle tas opp til ny vurdering under den årlige rulleringen av tiltaksdelen.

«Kommunen skal utarbeide en kortversjon av energi- og klimaplanen som sendes til alle innbyggere» heter det i tiltaksplanen. Det var også forutsatt at kommunen innen 2011 skulle få på plass organiseringen av energi- og klimaarbeidet i tråd med beskrivelsen i planens kapittel for *«organisering og ansvarsfordeling»*. I korte trekk gikk dette ut på at energi- og klimaplanens tiltaksdel skulle rulleres årlig, og at dette skulle samordnes med budsjett- og økonomiplanarbeidet. Det heter at rådmannen er ansvarlig for rulleringen, men samtidig gis energi- og klimautvalget (EK-utvalget) en rolle i prioriteringen av tiltakene. Tiltaksplanen la videre til grunn at det i 2011 skulle utlyses en ENØK-gjennomgang av kommunale bygg med størst energiforbruk. Prosjektet skulle organiseres som EPC-prosjekt (energisparekontrakt med garantert besparelse). Innenfor prosjektet skulle det gjennomføres kurs og opplæring av driftspersonell.

Rådmannen har ikke svart på spørsmålene om status for de konkrete tiltakene, men har pekt på at kommunen som byggeier og utbygger utreder og setter krav og fokus på energi og miljøvennlige bygg. Gjennom regulerings- og arealplaner legges det i tillegg til rette for at transportbehovet minimeres gjennom sentrumsnær utbygging.

Revisjonen har ikke funnet referanse til noen kortversjon av energi- og klimaplanen på kommunens hjemmeside, og må legge til grunn at noen slik ikke har blitt utarbeidet. Som pekt på i kapittel 5.3 later det til å være avvik mellom den organiseringen av energi- og klimaarbeidet som ble beskrevet i planen og hva som har blitt praktisert. Ved søk på Doffin har ikke revisjonen funnet utlysning av noe EPC-prosjekt slik som forutsatt, og på direkte spørsmål til administrasjonen har det ikke fremkommet opplysninger om at en det har blitt jobbet med en slik ENØK-tilnærming.

Ved sjekk mot kravspesifikasjon i anbudskonkurranser har revisjonen merket seg at det i anbudet for utleieboliger i Ålen sentrum, - publisert i juli 2016, heter;
Oppvarming og ventilasjonssystemer skal gjøres så miljøvennlig, energieffektivt og enkelt som mulig.

Revisjonen har også merket seg at det ble etablert bioenergianlegg ved renovering og utbygging av Haltdalen oppvekstsenter.

Strategi 4: Landbruk

I energi- og klimaplanen heter det:

Et grunnleggende klimatiltak er en langsiktig jordvernstrategi i kommunen. Landbruket skal gjøre tilpasninger til et endret klima, og landbruket skal fungere som virkemiddel mot klimaendringer. Viktige elementer er utslipp og binding av klimagasser i jordbruket, binding av karbon gjennom bærekraftig skogbruk, og mer bruk av trevirke og satsing på bioenergi. Jordbruk og matproduksjon, forbruksperspektiver og transport skal det tas hensyn til.

Planen anga 11 ulike tiltak innenfor landbruksområdet, hvorav det var forutsatt at ett skulle gjennomføres i 2011 og to innen 2014:

- Kommunen skulle ha fokus på jordkultur og lave klimagassutslipp i veiledningstjenesten for næringen. Gjennomføring i 2011
- «Kommunen skal ta initiativ til at flere samvirke/gårdbrukere går til innkjøp av nytt og mer effektivt spredeutstyr for gjødsel, gjennom å arrangere temadag og vurdere økonomisk stimulans». Gjennomføring innen 2014

- Kommunen skulle ta initiativ til at landbrukets rolle i energi- og klimasammenheng ble gjort til tema på minst ett av de årlige møtene i landbruksforum. Gjennomføring innen 2014.

Rådmannen har gitt følgende tilbakemelding om gjennomføringsstatus for tiltakene innen landbruksområdet:

Et av de viktigste tiltakene som er beskrevet i handlingsplanen under landbruk, er det arbeidet som skulle fremme lokalproduserte varer. Her er det de senere årene gjort et betydelig arbeid i hele regionen. Lokalproduserte varer er nå tilgjengelig i de fleste dagligvarebutikkene samt at mat som serveres i forbindelse med kommunal virksomhet er lokalprodusert. Også de senere årene har antall driftsenheter innen landbruket i Holtålen blitt redusert. Dette er en utvikling en vanskelig kan forutse, men en prøver å etterleve en langsiktig jordvernstrategi i kommunen som grunnleggende klimatiltak i landbruket.

Revisjonen har ikke fått noen tilbakemelding om gjennomføringsstatus for de tre prioriterte tiltakene i energi- og klimaplanen.

I kommunens årsmeldinger har landbrukskontoret rapportert om status i forhold til målsettinger for planperioden. Revisjonen har merket seg at det siden 2010 har blitt arbeidet med følgende tema som er relevante i vår sammenheng:

- Økt bevissthet og bedre kvalitet på miljøplaner
- Øke det økologiske forbruket av matvarer i kommunale enheter
- Stimulere til drenering av dyrkajord med grøftebehov
- Prosjektet «aktivt fjellandbruk»

Strategi 5: Husholdninger

I energi- og klimaplanen heter det blant annet:

I forhold til klimagassutslipp fra husholdninger ønsker kommunen først og fremst å arbeide med tiltak for bevisstgjøring. Kommunen vil blant annet benytte sin hjemmeside til å informere om klimareduksjoner i forbindelse med samkjøring, redusert energibruk, effekten av gamle vedovner m.m. Det er særlig innen områdene transport, energibruk og avfallsminimering at hver enkelt innbygger kan gjøre en forskjell.

Planen listet opp 4 tiltak, som alle var prioriterte for gjennomføring:

- Etablere og vedlikeholde informasjon om klima og energi på kommunens hjemmeside

- Påvirke innbyggerne til å si nei takk til uadressert reklame ved å sende ut «nei-takk»-klistermerker
- Tilby informasjon om ENØK-tiltak, bl.a. gjennom besøk av branntilsyn
- Ta initiativ til å utrede sorteringsordninger i FIAS-området

Rådmannen har gitt tilbakemelding om at temaet er i kontinuerlig arbeid og omhandler informasjon til hver enkelt innbygger i kommunen. Rådmannen har derimot ikke gitt utdypende informasjon om oppfølgingen av hvert enkelt tiltak.

På kommunens hjemmeside er det et eget område for miljø med linker til aktuelle nettstedene. Disse sidene inneholder også informasjon om ENØK-tiltak. Klistermerker for «nei takk til uadressert reklame» har ikke blitt sendt ut fra kommunen, men dette er merker som på forespørsel blir levert fra postkontorer eller post i butikk. FIAS utvidet sorteringsordningene i 2014, da egen kildesortering av plast ble innført. Rådmannen har opplyst at Holtålen sammen med de andre eierkommunene utøver en pådriverrolle for utvikling av sorteringsordningene.

Strategi 6: Klimatilpasning

Energi- og klimaplanen understreket behovet for å tilpasse seg klimaendringene:

Det er behov for en mer grundig forståelse av Holtålen kommune sin klimasårbarhet. Et viktig tiltak blir derfor å kartlegge dette. Arbeidet bør kobles opp mot de erfaringer man har i Trondheim, og bør omfatte «naturlig sårbarhet» som havstiging, ekstremnedbør, flom og skred.

Aktuelle tiltak gikk ut på at kommunen skulle foreta en nærmere utredning om sårbarheten, samt å vurdere løsninger for overvannshåndteringen i reguleringsplaner.

I kommunens overordnede ROS-analyse er sårbarheten for klimaendringer omhandlet, og sannsynlighet og konsekvens ved uønskede naturhendelser har blitt vurdert.

Tiltakenes effekt på klimautslipp i kommunen

Det ble satt som mål at klimagassutslippene i 2020 skal være maksimalt 19.300 tonn CO₂-ekvivalenter. Reduksjonen er i planen oppgitt til å utgjøre 20 %, og tiltakenes effekt både lokalt og globalt ble estimert.

Kommunen har ikke noe system for å måle hvilken faktisk klimaeffekt gjennomførte tiltak har hatt.

6.3 Revisjonens vurdering

På grunnlag av faktafremstillingen i kap. 6.2 har revisjonen foretatt en vurdering av følgende spørsmål:

Arbeider Holtålen kommune aktivt med tiltak for å oppfylle målsettinger i energi- og klimaplanen?

De konkrete oppfølgingshandlingene er beskrevet i nevnte kapittel. I det følgende blir revisjonens vurderinger knyttet opp mot de 6 strategiene handlingsdelen var bygget opp rundt.

Strategi 1: Transport- og arealplanlegging

Planen hadde som målsetning at klimagassutslipp fra transport skulle reduseres med 2 000 tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020.

Anskaffelser av hybridbiler, bruk av skype og arealplanlegging med fokus på sentrumsnær utbygging vil bidra til å realisere dette målet. Utviklingen i gruenæringen bidrar til det samme. Revisjonen finner det imidlertid mangelfullt dokumentert at rådmannen har grepet fatt i noen av de tiltakene som ifølge planen skulle gjennomføres først. Herunder hvilken innsats kommunen har nedlagt for å få etablert ladestasjon i Ålen sentrum, og hvilken dialog som er ført med lokal transportnæring. I den grad disse tiltakene har blitt vurdert som uhensiktsmessige og derfor erstattet med nye, er også dette mangelfullt dokumentert.

Det er likevel revisjonens inntrykk at kommunen har bevissthet rundt klimagassutslipp når tema knyttet til transport- og arealplanlegging står på dagsorden.

Strategi 2: Ny fornybar energi

Målet var at ulike tiltak innenfor dette temaet skulle redusere utslippene med 500 tonn CO₂-ekvivalenter.

Det er i første rekke som eier og forvalter av bygg og areal at kommunen har styring over virkemidlene. Etter revisjonens vurdering arbeider kommunen aktivt innen dette feltet hva kommunens egne bygg angår. Alle nye bygg bruker fornybar energi, og kommunen har rutiner for at hensynet blir ivaretatt i anbudsprosesser.

Handlingsplanen pekte også på at kommunen kan yte veiledning og øve påvirkning for etablering av vann- og vindkraftverk. Kommunen utførte et aktivt arbeid for å få etablert vindkraftverk uten at det så langt har gitt det

ønskede resultat. Dette er nok et område der andre aktører har bedre kompetanse enn kommunen til å yte veiledning, og hvor det ikke kan forventes noe resultat som kan henføres direkte til kommunal innsats i så måte. I denne sammenhengen har revisjonen merket seg at Gauldal Energi AS utøver en aktiv rolle, blant annet gjennom konsesjonssøknad for Bælinga kraftverk og markedsføring av løsninger der husholdninger kan produsere sin egen energi.

Strategi 3: Kommunens virksomhet som byggeier og aktør

Planen satte som mål at tiltak innen denne strategien skulle redusere utslippene med 100 tonn CO₂-ekvivalenter. Det ble listet opp hele 17 tiltak som ville bidra til å nå dette målet. I tillegg skulle det stasjonære energiforbruket for kommunens bygningsmasse reduseres med 10 % i forhold til 2009-nivået innen 2020.

Etter revisjonens vurdering har kommunen ivaretatt energi- og klimaperspektivet i arealplansammenheng og som byggeier, mens innsatsen på for de øvrige tiltakene for dette strategiområdet ikke kan sies å harmonere med energi- og klimaplanens ambisjonsnivå.

Det er imidlertid mangelfullt dokumentert at innsatsen som er nedlagt knyttet til egen bygningsmasse har kommet som en følge av målet i energi- og klimaplanen. Dermed er det grunn til å spørre seg om aktiviteten ville blitt gjennomført uavhengig av at kommunen har en egen plan på området. Etter revisjonens vurdering har den dokumenterte innsatsen ikke vært større enn hva som må forventes av enhver kommune uavhengig av om de har en egen energi- og klimaplan eller ikke.

Strategi 4: landbruk

Målet var at landbrukssektoren skulle bidra til en reduksjon av klimagassutslippene med 2 000 tonn CO₂-ekvivalenter, og for å oppnå dette pekte energi- og klimaplanen i første rekke på kommunens veiledningsrolle overfor næringen.

Rådmannen har trukket frem den regionale innsatsen for lokalproduserte matvarer i dagligvarebutikkene som et av de viktigste tiltakene for å nå målet. I tillegg er det pekt på kommunens jordvernsstrategi, og i kommunens årsmeldinger har det blitt rapportert om flere relevante veiledningstiltak overfor næringen. Ut fra dette anser revisjonen klimaperspektivet som godt ivaretatt i kommunens arbeid i forhold til landbrukssektoren. Det er imidlertid vanskelig å finne noen koblinger, referanser eller annen

dokumentasjon for at de tiltakene som faktisk har blitt gjennomført har kommet som følge av hva som står i energi- og klimaplanen.

Kommunens landbruksforvaltning utøver både veilednings- og myndighetsroller overfor næringsaktørene. Handlingsrommet for å vektlegge energi- og klimaperspektivet i myndighetsrollen er i stor grad gitt av regelverk som kommunen ikke har styring over. Handlingsrommet i veiledningsrollen er langt større. Selv om kunnskaper og holdninger kan endres er landbruksnæringen underlagt økonomiske, teknologiske og regulatoriske rammebetingelser som kan stå i motstrid til hva som er miljømessig ønskelig. Det er dermed ikke gitt at kommunens kunnskaps- og holdningsformidling gir noen effekt. I vår sammenheng er det imidlertid spørsmålet om kommunen arbeider aktivt med tiltak for å nå målet som blir undersøkt, ikke om det har gitt noen klimaeffekt.

Strategi 5: husholdninger

Energi- og klimaplanen hadde fokus på kommunens rolle som holdningsformidler over for husholdningene, hvor det ble sagt at det først og fremst skulle bli arbeidet med bevisstgjøring. Planen hadde som målsetning at dette skulle bidra til en reduksjon på ca 200 tonn CO₂-ekvivalenter

Med unntak for linking mot aktuelle nettsted på kommunens nettside har ikke revisjonen holdepunkt for at kommunen har nedlagt noe arbeid med de konkrete tiltakene som var angitt i planen, eller at disse tiltakene har blitt erstattet med andre som det i stedet har blitt jobbet med. Rådmannens tilbakemelding om at temaet er i kontinuerlig arbeid har ikke blitt synliggjort eller dokumentert på en slik måte at revisjonen kan gi noen bekreftelse på at så er tilfelle.

Strategi 6: klimatilpasning

Etter hva revisjonen forstår var hensikten med denne strategien å få en kartlegging, vurdering og bevisstgjøring rundt kommunens sårbarhet knyttet til fremtidige klimaendringer. Flommen i august 2011 bidro nok i seg selv til en større bevisstgjøring av hvilke konsekvenser store nedbørsmengder kan gi.

I plansammenheng er det kommunens overordnede risiko- og sårbarhetsanalyse som i første rekke skal ivareta dette perspektivet. Arbeidet med en revidert ROS-analyse er under slutføring, og etter revisjonens vurdering danner den et godt grunnlag for fremtidige beredskaps- og tilpasningstiltak. Det vurderes som svært positivt at en slik revidering ble vedtatt i kommunens planstrategi for 2016-2019.

Tiltakenes effekt på klimautslipp i kommunen

Tallfesting av klimaeffekten for hvert enkelt tiltak forutsetter at det er klare årsaks-virkningssammenhenger, at kommunen har et metodisk verktøy for måling, og at kommunen har kompetanse og kapasitet til å gjøre et slikt arbeid. Revisjonen har derfor full forståelse for at kommunen ikke kan redegjøre for hvilken målbar klimaeffekt gjennomførte tiltak faktisk har hatt. Det er heller ikke mulig å tallfeste samlet utgiftsreduksjon, ettersom SSB har sluttet å publisere slike tall.

6.4 Revisjonens konklusjon

Etter revisjonens mening har manglende system for internkontroll, - slik vi konkluderte med i kap 5.4, ført til at oppfølgingen av tiltakene har hatt en sporadisk karakter. Kommunen mangler dokumentasjon av den forutsatte tiltaksrulleringen, det er ingen koblinger eller referanser mot energi- og klimaplanen i budsjettokumentet, og det har ikke blitt utarbeidet rapporteringsdokument som forteller hvor langt man har kommet. System- og dokumentasjonsmangelen har gjort det vanskelig for revisjonen å etterprøve hvilke tiltak det faktisk har blitt arbeidet med.

Manglende dokumentasjon på tiltaksnivå er ikke ensbetydende med at kommunen har forsømt å arbeide mot målene om reduksjon i klimagassutslipp og stasjonært energiforbruk. Etter revisjonens mening må kommunen sies å ha arbeidet aktivt opp mot målene innen transport- og arealplanleggingen (strategi 1), som byggeier (strategi 2) og innen landbruksveiledningen (strategi 4). Arbeidet med revidering av ROS-analysen viser at kommunen også har fokus på sårbarhet og tilpasninger til et endret klima.

Det fremstår imidlertid som høyst uklart om arbeidet kan henføres til målformuleringene i energi- og klimaplanen. Etter revisjonens mening måtte kommunen ha utført mye av arbeidet som er trukket fram som klimatiltak selv om det ikke eksisterte en særskilt kommunedelplan på området. Eksempelvis på grunn av bygningstekniske krav til energi og isolasjon, landbrukskontorets veiledningsfunksjoner, obligatorisk innhold i en ROS-analyse og anskaffelse av digitale kommunikasjonsløsninger. I disse sammenhengene er det vanskelig å se at kommunen har gjort noe mer enn hva som må forventes av enhver kommune.

Det er betydelige måleproblem knyttet til effekten av klimatiltak. Revisjonen finner det derfor fullt ut forståelig at kommunen ikke klarer å tallfeste klimaeffekten av hvert enkelt tiltak som er utført så langt i planperioden.

7. RÅDMANNENS UTTALELSE

Den foreløpige rapporten ble oversendt til rådmannen for uttalelse den 20. juni 2017. I rådmannens uttalelse av 30.08.2017 ble det knyttet kommentarer til hvert enkelt av de fire avsnittene i revisjonens konklusjon knyttet til problemstilling nr 2 (kap. 6.4) Rådmannens uttalelse er i sin helhet tatt inn i kap. 9.2.

Rådmannen sier seg enig i tre av delkonklusjonene. Når det gjelder 3. avsnitt under revisjonens konklusjon har rådmannen følgende kommentar:

Når det gjelder den tredje delen, er noe uklart hva revisjonen mener. Rådmannen mener det er en klar sammenheng mellom planen og de konkrete tiltakene nevnt foran. Kommunen har bevisst påtatt seg større investeringskostnader, for både å spare økonomi, men ikke minst utslipp. Vi mener det er «ut over det en kan forvente av en kommune».

Revisjonens kommentar til rådmannens uttalelse

Til rådmannens uttalelse vil revisjonen bemerke at manglende koblinger og referanser mellom kommunens budsjettdokument og energi- og klimaplanen gjør det vanskelig å etterprøve om tiltakene har blitt iverksatt som en direkte følge av planen. Vi har trukket frem noen eksempler på tiltak hvor vi mener at kommunen måtte ha utført mye arbeid uansett, og at det i disse sammenhengene er vanskelig å se at kommunen har gjort noe mer enn hva som må forventes av enhver kommune. Vi mener at det er belegg for en slik delkonklusjon.

8. SAMMENDRAG OG REVISJONS ANBEFALINGER

Kommunens energi- og klimaplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Formålet med denne forvaltningsrevisjonen har vært å undersøke hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringer som ligger i planen.

Undersøkelsen er konkretisert nærmere i følgende problemstillinger:

- Har Holtålen kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i energi- og klimaplanen?
- Arbeider Holtålen kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i energi- og klimaplanen?

Revisjonskriteriene danner grunnlag for å vurdere om det foreligger avvik eller svakheter på området som er gjenstand for undersøkelsen. Kriteriene er utledet fra krav i lover, forskrifter og retningslinjer. For øvrig har vi benyttet

revisjonskriterier som er utledet fra kommunens egen energi- og klimaplan. Revisjonskriteriene er den målestokken som vi har lagt til grunn for vår vurdering av om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene i energi- og klimaplanen.

Kommunestyret vedtok energi- og klimaplanen i oktober 2011. Planen strakk seg frem til 2020, og hadde en tilhørende handlingsplan for perioden 2011-2014. Planen dokumenterte klimautfordringene både lokalt og nasjonalt, og redegjorde for hvordan mulige og aktuelle tiltak ville påvirke klimautslippene. Det ble fastsatt hovedmål for reduksjon av klimagassutslippene og begrensning av veksten i stasjonært energiforbruk. Planens tiltaksdel ble delt inn i 6 temaer eller strategier med tilhørende tiltak. Det ble pekt på til sammen 47 aktuelle tiltak, hvorav 8 ble prioritert for gjennomføring i løpet av 2011 og ytterligere 9 skulle vurderes for gjennomføring innen år 2014. Det var forutsatt at de 30 gjenstående tiltakene skulle vurderes for gjennomføring under en årlig rullering av planens handlingsdel. Under sluttbehandlingen av planen presiserte kommunestyret følgende:

Planens enkelttiltak skal forankres i kommunens andre planer og brukes som grunnlag i arbeidet med økonomiplanen.

Har Holtålen kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i energi- og klimaplanen?

Det skal etableres intern kontroll i hele kommunens virksomhet. Tiltak i energi- og klimaplanen må følgelig underlegges et system for intern kontroll. Kommunen hadde som intensjon at oppfølgingen skulle integreres med kommunens generelle system for intern kontroll, planlegging og rapportering.

Revisjonen mener at kommunen ikke har et tilfredsstillende internkontrollsystem for å følge opp mål og tiltak i planen. For å kunne ha oversikt over hvor langt man har kommet og til slutt kunne nå de fastsatte målene, mener vi det er nødvendig å ha et bedre system for oppfølging og rapportering.

Kommunen hadde en god intensjon om å integrere energi- og klimaplanens tiltaksdel med kommunens gjennomgående plan- og rapporteringsprosesser. Dette markerer planens sektorovergripende karakter. Men etter revisjonens mening er det behov for et supplement som forteller mer eksplisitt om hvordan administrasjonen ligger an i løypa med energi- og klimaarbeidet i løpet av tiltaksperioden. Revisjonen finner det svært uheldig både i et ressurs- og kontrollperspektiv at kommunen etter kort tid valgte å avvikle miljøsertifiseringen etter ISO 4001-standarden.

Kommunen har hatt en annen praksis for rullering av planens handlingsdel og revidering av selve planen enn det som ble lagt til grunn da den ble vedtatt. Ordningen med et politisk energi- og klimautvalg er avvirket, og det er ikke dokumentert at den årlige rulleringen av tiltaksplanen blir utført som forutsatt. Det er heller ikke lagt opp til en revidering av energi- og klimaplanen i vedtatt planstrategi for 2016-2019. Revisjonen finner det kritikkverdig at planens ambisjon om å være et levende dokument ikke har blitt fulgt opp i praksis.

Revisjonen har forståelse for at kommunen har et måleproblem når effektene av tiltakene skal evalueres, ettersom SSB har sluttet å publisere kommunevise klimautslipp. Det må imidlertid kunne forventes at kommunen i større grad nyttiggjør seg data for utvikling i stasjonært energiforbruk for å ha kontroll på hvordan men ligger an for å nå planens målsetninger.

Arbeider Holtålen kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i energi- og klimaplanen?

Etter revisjonens mening har oppfølgingen av tiltakene hatt en sporadisk karakter, noe vi mener skyldes det mangelfulle systemet for internkontroll. Kommunen mangler dokumentasjon av den forutsatte tiltaksrulleringen, det er ingen koblinger eller referanser mot energi- og klimaplanen i budsjettdokumentet, og det har ikke blitt utarbeidet rapporteringsdokument som forteller hvor langt man har kommet. Disse manglene har gjort det vanskelig for revisjonen å etterprøve hva som er status for tiltakene.

Mangelfull dokumentasjon er ikke ensbetydende med at kommunen har forsømt å arbeide med energi- og klimatiltak. Etter revisjonens mening må kommunen sies å ha arbeidet aktivt både innen transport- og arealplanleggingen, som byggeier og innen landbruksveiledningen. Også i arbeidet med revidering av ROS-analysen er det fokusert på klimaendringer. Det fremstår imidlertid som mangelfullt dokumentert at arbeidet har kommet som en direkte følge av målformuleringene i energi- og klimaplanen. Etter revisjonens mening måtte kommunen ha utført mye av arbeidet som rådmannen har trukket frem som klimatiltak selv om det ikke hadde eksistert en særskilt kommunedelplan på området.

Det er betydelige måleproblem knyttet til effekten av klimatiltak. Revisjonen finner det derfor fullt ut forståelig at kommunen ikke klarer å tallfeste klima- eller energieffekten av hvert enkelt tiltak som er utført så langt i planperioden.

REVISJONENS ANBEFALINGER

Med bakgrunn i våre funn og vurderinger vil vi anbefale at:

- Planens intensjon om ha et levende dokument på energi- og klimaområdet bør følges opp bedre. Den årlige rulleringen av planens handlingsdel må dokumenteres, og det må etableres tydeligere koblinger og referanser for tiltakene i kommunens økonomiplan og årsbudsjett.
- Kommune bør etablere et system for oppfølging og rapportering av planlagte tiltak, samt evaluere og dokumentere de resultatene som oppnås.

9. KILDER OG VEDLEGG

9.1 Kilder

- Kommuneloven
- Plan- og bygningsloven
- Kommuneplans samfunnsdel 2007-2018. Holtålen kommune
- Energi- og klimaplan 2010-2020. Visjon, mål og tiltak
- Energi- og klimaplan 2010-2020. Fakta om Holtålen kommune.
- Kommunal planstrategi 2016-2019
- Fylkesmannens uttalelse til kommunal planstrategi av 20.02.2017
- St.melding nr 34 2006-2007. Klimameldingen
- Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging
- Rådmannens brev til revisjonen av 02.06.2017

9.2 Vedlegg

Rådmannens uttalelse av 30.08 2017

HOLTÅLEN KOMMUNE

– mulighetenes kommune

Vår dato
30.08.2017

Vår referanse
17/768-7 J72

Vår saksbehandler:
Rådmann Marius Jermstad, tlf. 72417608

Deres dato

Deres referanse

Revisjon Fjell IKS
Os kommunehus

2550 OS I ØSTERDALEN

Forvaltningsrevisjon om oppfølging og etterlevelse av kommunedelplan energi- og klimaplanen

Det vises til oversendt utkast til rapport (R 38-2017).

Rådmannen sier seg enig i den første av revisjonens konklusjoner vedr. manglende systemer for dokumentasjon mm.

Når det gjelder den andre delen av konklusjonen, som handler om det faktisk skjer noe, er vi også enig i dette. Spesielt er tiltakene knyttet til alternativ oppvarming en bevisst og villet handling.

Når det gjelder den tredje delen, er noe uklart hva revisjonen mener. Rådmannen mener at det er en klar sammenheng mellom planen og de konkrete tiltakene nevnt foran. Kommunen har bevisst påtatt seg større investeringskostnader, for både å spare økonomi, men ikke minst utslipp. Vi mener dette er «ut over det en kan forvente av en kommune».

Når det gjelder det siste, er en enig i det. Generelt er måling av utslipp en vanskelig øvelse, og spesielt dersom dette skal skje på kommunenivå.

**Med hilsen
HOLTÅLEN KOMMUNE**

Marius Jermstad
Rådmann

Kopi til:

Adresse	E-postadresse:	Telefon	Telefax	Bankgiro	Foretaksregisteret
Bakkavegen 1 7380 ÅLEN	epost@holtalen.kommune.no	72 41 76 00	72 41 76 18	4355 05 10058	NO 937697767 MVA